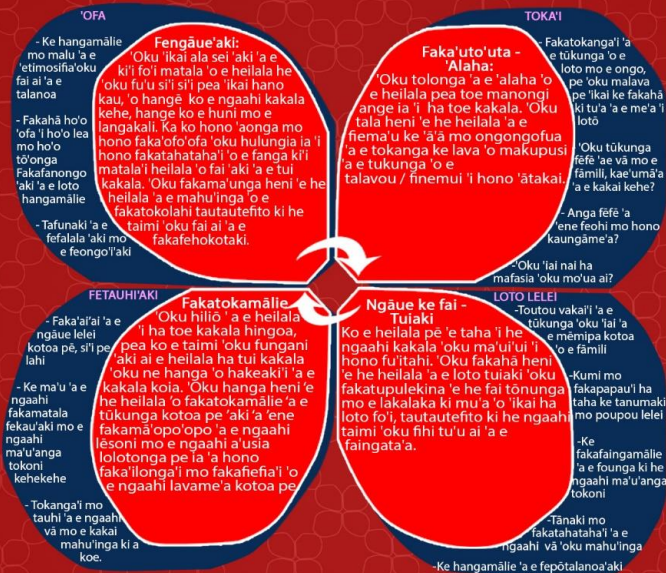

HEILALA MALU - KO E FA'UNGANGAU FAKATONGA KI HONO TA'OTA'OFI 'O ETAONAKITA

'Oku matu'aki mahu'inga 'aupito ke 'ilo mo fakatokanga' 'a e ngaahi mu'aki faka'ilonga 'o e taonakita ka e lava 'o fakahoko 'a e ngāue ki hono ta'ota'ofi. 'Oku 'i ai 'a e fatongia 'o e tokotaha kotoa pē 'i hono tokanga' i mo malu' 'o kinautolu 'oku lavelaveili mo laveangofua 'i he taonakita. Na'e fakatefito 'a e fa'ungangaue Heilala Malu mei he fekumi ko ia 'oku 'iloa ko e 'Hala Malu ma'ae Taonakita ki he To'utupu Tonga 'i 'Aotealoa Nu'usila, 'i he taumu'a ke ta'ota'ofi mo fakasi'isi' 'a e taonakita 'i ha ngaahi founga 'oku mahu'inga mālie mo 'aonga ki he to'utupu Tonga.

'Oku fakafōtunga 'a e Heilala Malu 'e he kakala 'eiki mo 'iloa ko ia 'a Tonga ko e heilala, pea 'oku ne fakahaa' 'a e fungani 'o ha me'a 'i he anga fakaTonga. Ko e mahu'inga 'o e heilala 'oku aka fakahisitōlia mei he tui kakala, 'a ia na'e ngāue'aki pē he tui kakala ma'ae Tu'i mo e hou'eiki. 'I he ngaahi 'aho ni leva, ko hono fakakau 'o e heilala 'i he tui kakala 'a e me'avale, 'oku ne fakahaa' 'a e tu'unga 'o ha taha pe ko e natula 'o ha katoanga.

'Oku fakafōtunga 'e he heilala 'a e faka'e'i'eiki mo e faka'ofa'ofa pea ko hono ngāue'aki 'o e heilala 'i he fa'unga ngāue ko 'eni 'oku ne fakahaa' 'i ai 'a e fu'u matu'aki mahu'inga 'o e mo'ui. Ko e fatunga 'o e Heilala Malu 'oku fakatefito 'i he mo'oni' fakakaukau 'e fā mei he anga fakaTonga, ka 'oku nau mahu'inga kotoa ki hono ta'ota'ofi 'o e taonakita 'i he to'utupu Tonga:

- ❖ 'Ofa
- ❖ Toka'i
- ❖ Loto Lelei
- ❖ Fetauhi'aki

KO E HALA FONONGA KI HONO TA'OTA'OFI 'O ETAONAKITA

'Oku katoi 'e he Heilala Malu 'a e founga ngāue 'e fā 'e ala ngāue'aki ki hano tokoni' 'i o ha taha 'oku laveangofua he taonakita, 'a ia 'oku fakatefito 'eni 'i he ngaahi founga ngāue fakapalofesinale 'a e Va'a Ngāue Fakasōsiale:

- ❖ **Fengāue'aki** – Fakafehokotaki ke fe'ilongaki mo e talavou / finemui koe'uhi ke lava 'o makupusi 'a hono loto mo 'ene tūkunga fakakaukau.
- ❖ **Faka'uto'uta** – Ke fai 'a e tokanga ki he ngaahi mu'aki faka'ilonga 'o e taonakita mo hano fakama'opo'opo lelei 'o e tūkunga 'o e talavou / finemui mo hono 'atakai.
- ❖ **Ngāue ke Fai** – Ke fakahū mai ha ivi fo'ou 'oku fonu 'amanaki ke ne faka'ai'ai 'a e mo'ui fakatu'amelie mo poupoua 'a e lalaka kimu'a mo e ngāue faitōnunga.
- ❖ **Fakatokamālie** – Ke toutou vakai'i, faka'ilonga' 'i mo fakafiefia' 'a e fakalalakala kotoa pē pea ke fakapapau' 'i mo ha ngaahi 'ēlia kehe ke fai ki ai ha ngāue.

TOKANGA KI HE NGAHI MU'AKI FAKA'ILONGA KO 'ENI

'I he taimi 'oku fakahā ai 'e ha tokotaha 'a e fakakaukau taonakita, 'oku fu'u fiema'u leva ke tau 'ilo 'a e ngāue totonu ke tau fakahoko. Ko e ngaahi mu'aki faka'ilonga 'oku hā atu heni ko e ma'u tonu pē ia mei he vahevahe 'a e to'utupu 'i he fekumi ko ia 'oku 'iloa ko e 'Hala Malu 'o e Taonakita ma'ae To'utupu Tonga 'i 'Aotealoa, Nu'usila'.

- ❖ **Fakalongolongo:** Ko e 'ikai lava ke vahevahe pe lea fekau'aki mo e mafasia pe mamahi 'o e loto
- ❖ **Fakamama'o:** 'Ikai fie feohi mo e fāmili, kaungāme'a pea fakamama'o mei he ngaahi feohi'anga kotoa pē, 'o a'u ki he ngaahi feitu'u pe feohi'anga na'e lata ai kimu'a.
- ❖ **Ngāue'aki 'o e kava mālohi mo e faito'o kona tapu:** Faka'au ke toe lahi ange 'a hono ngāue'aki 'o e kava mālohi mo e faito'o kona tapu ke solova palopalema. 'Oku toe kau atu foki ki ai mo e ngaahi tō'onga fo'ou na'e 'ikai muimui ai kimu'a.
- ❖ **'Ikai 'ilo' 'i pe kohai kita:** Ko e mafasia 'a e fakakaukau, tautautefito kiate kinautolu 'oku 'i ai hanau kongā muli, 'i he ta'emalava ke maa'usia 'a e palanisi 'o e mo'ui fakaTonga mo e mo'ui fakaUesite. 'Oku tupu mei heni 'a e ongo' 'i l'ekina mo tukuhausia.

- ❖ **Lea fekau'aki mo e tu'usi 'o e mo'ui:** Ke fakamaatoato 'a e tokanga ki ha taha 'oku ne fakamanamana ke to'o 'ene mo'ui. 'Oku 'ikai ko ha fakakata pea 'oku 'ikai ko ha me'a ke tukuhoa'.
- ❖ **Ongo'i ta'emalava ha me'a:** 'Oku fekau'aki 'eni mo e ongo'i pōpula, ta'e amanekina, mo e ongo'i tukuhausia.

NGAAHITŪKUNGA 'O E LAVEANGOFUA HETAONAKITA

'O hangē ko e fakamatala 'a e to'utupu Tonga 'i he fekumi ko ia 'oku 'iloa ko e 'Hala Malu 'o e Taonakita ma'ae To'utupu Tonga 'i 'Aotealoa, Nu'usila', ko e ngaahi tūkunga 'eni 'e ala lava ke laveangofua ai e to'utupu Tonga 'i he taonakita:

- ❖ **Ngaahi palopalema fakafāmili:** Ko e ngaahi palopalema 'eni 'oku fekau'aki mo e ngaahi tu'utu'uni fakafāmili mo fakafonua 'oku 'ikai malava 'e he talavou / finemui 'o fua pe fehanganagai mo ia.
- ❖ **Masiva 'a e taimi feohi mo e fetu'utaki 'i he loto fāmili:** Ko e matu'aki si'i 'aupito pe hala 'aupito pē ha taimi feohi pe fetu'utaki lelei 'a e to'utupu mo e ngaahi mēmipa matu'otu'a 'o e fāmili.
- ❖ **Fehufehu'ia pe kohai kita:** Loto mamahi mo e 'ita ki he matu'a 'i he taimi 'oku 'ikai lava ai ke nau makupusi 'a e ngaahi mafasia fekau'aki mo e fefusiaki 'o e mo'ui fakaTonga mo e mo'ui fakaNu'usila.
- ❖ **Fakama mo e luma:** Ko e ongo' 'i maa 'oku fekau'aki ia mo e mole 'o ha mēmipa 'o ha fāmili ki he taonakita, pea 'e lava ai ke hoko ia ko e fakalotosi' 'i ki he fāmili ke 'oua te nau toe talanoa fekau'aki mo e me'a na'e hoko, pea 'ikai lava ke nau tengihia lelei mo fakaakeake ha mo'ui fo'ou.
- ❖ **Fakafōlinga lelei:** Ko e faka'alanga lelei kitu'a ka ko loto 'oku fonu 'i he 'ita, mamahi, mo e mafasia.
- ❖ **Mole 'a e 'amanaki:** 'Ikai toe 'i ai ha 'amanaki pe ha tu'amelie ki he kaha'u.
- ❖ **Ko e ngaahi nunu'a 'o e taonakita:** 'Oku fakautuutu 'a e laveangofua 'i he taonakita tautautefito kiate kinautolu kuo mole hanau 'ofa'anga pe kāinga tupu mei he taonakita.
- ❖ **Ta'ema'usia 'a e ngaahi taumu'a:** Tupu 'eni mei he fehalaaki 'a e ngaahi 'amanaki 'a e fāmili 'i ha 'ikai a'usia 'e he talavou / finemui 'a e ngaahi misa 'a e fāmili ki ha ngaahi tu'unga fakaako pe sipoti.

SOLOVA'ANGA: LE'O 'O E TO'UTUPU TONGA

- ❖ **'Oku mahu'inga 'a e toutou fetu'utaki mo e feohi 'a e fāmili 'i he loto hangamālie**
"Ko e fetu'utaki mo e feohi ko e ki ia ki he me'a kotoa pē ... Toutou fetalanoa'aki, eke pe 'oku nau fefē, fakapapau' 'oku mālohi 'a e feongo' 'aki he 'oku fu'u mahu'inga 'aupito ... fakapapau' 'oku 'ilo 'e he tokotaha kotoa pē 'oku mou fepoupouaki 'i he me'a kotoa pē."